

Et bidrag til konfliktløsning: revolutionære tankegang hos Nikolaus af Cusa, af Helga Zepp-LaRouche

Følgende er et uddrag af en tale, som Helga Zepp-LaRouche, grundlægger og formand for Schiller Instituttet, holdt på instituttets internetkonference den 12. december 2020. Vi udgiver den nu i håbet om, at det kan hjælpe til at bringe parterne i den nuværende krise sammen.

Som jeg sagde, er det overordnede tema for denne konference begrebet *Coincidentia Oppositorum*, modsætningernes sammenfald. Dette begreb blev udviklet af Nikolaus af Kues (Cusanus), den vigtigste tænker i det 15. århundredes Europa, som var den første til at udvikle principperne for den moderne suveræne nationalstat, der regerer med de regeredes samtykke, og hvor der skal være et gensidigt forhold mellem regeringen, folkets repræsentanter og de regerede.

Den Cusanianske tankemetode

Han er også faderen til den moderne naturvidenskab. Han udviklede en ny tankegang med helt nye tanker, og han sagde meget selvsikkert, at han foreslog noget, som intet menneske nogensinde havde tænkt før. Og denne metode ligger også til grund for alle de filosofiske skrifter og den økonomiske metode, som min afdøde mand Lyndon LaRouche og hans fysiske økonomi anvender.

Det er i bund og grund tanken om, at den menneskelige fornuft har evnen til at finde en løsning på et helt andet og højere niveau end det, hvor alle konflikter og modsætninger er

opstået. Det handler om evnen til at tænke en enhed, der er af større størrelse og magt end de mange. Hvis du træner dit sind til at tænke på denne måde, har du en ufejlbarlig nøgle til kreativitet, og du kan anvende denne tankegang på stort set alle områder af din tankevirksomhed.

For at nærme sig modsætningernes sammenfald må man begynde med at forkaste den aristoteliske metode. Aristoteles siger, at hvis noget er A, kan det ikke være B på samme tid. Men sammenfaldet er heller ikke A plus B divideret med to eller en anden algebraisk eller aritmetisk beregning. Nikolaus udviklede dette koncept i flere af sine skrifter, men mest omfattende i *De Docta Ignorantia* (Om den lærde uvidenhed), og dette blev straks angrebet af Heidelberg-professoren og skolastikeren Johannes Wenck i en afhandling *De Ignota Litteratura* (Den uvidende lærde). Nikolaj svarede på dette nogle få år senere, fordi han ikke straks modtog denne skrivelse, i et lille skrift, som jeg anbefaler til alle, *Apologia Doctae Ignorantiae* (Forsvar for den lærde uvidenhed). Heri beklager han sig over, at den aristoteliske tradition i dag – dvs. dengang – er fremherskende, som betragter modsætningernes sammenfald som kætteri, fordi denne skole fuldstændig afviser denne tilgang som noget, der er helt i modstrid med dens intentioner. Disse hensigter var faktisk af oligarkisk karakter, hvilket han ikke siger der, men det var pointen. Derfor, sagde Cusa, ville det være et mirakel, og det ville vende op og ned på deres tankegang, hvis de forlod Aristoteles og nåede frem til et højere perspektiv.

I modsætning til den aristoteliske metode, som er fanget i kampen mellem modsætninger, ser synspunktet om modsætningernes sammenfald på processen fra et højere niveau. Dette blev behandlet i den korte video, som I så i begyndelsen [af konferencen], hvor jeg begrunder, hvorfor Lyndon LaRouches samlede værker skal udgives: Synet på tilfældigheder er som at se på det, der sker, fra et højt tårn. Herfra ser du jægeren, den jagede og jagtens proces. Det giver dig et helt andet

synspunkt, end hvis du selv er jægeren eller den jagede eller konstant løber rundt med næsen mod jorden.

Men det kræver en enorm indsats at nå frem til dette niveau af tænkning. Man kan ikke bare tænde for den, det er en intellektuel kamp. Men hvis du kan mestre det, har du mulighed for at åbne områder, som ellers ville være helt lukkede. Nicholas peger på, hvordan tænkere som Avicenna tyede til negativ teologi for at få sindet ud af vanen med at klamre sig til illusoriske sandheder, der leveres af sansernes sikkerhed. Men den mest skarpsindige, siger Cusa, var Platons argumentation i Parmenides-dialogen, som måske er den mest sofistikerede af alle Platons dialoger.

Platons Parmenides-dialog

Parmenides var lederen af den eleatiske skole, som var reduktionistisk i sin metode og lærte, at tingenes essens kun kunne nås gennem tankens proces uden nogen henvisning til materielle ting. Men denne essens skulle være af den strengeste enkelhed, uden mangfoldighed og variation, og frem for alt uden forandring og bevægelse. Al den mangfoldighed, som sanserne giver os, og den forandring, som den indebærer, var kun et skuespil, sagde Parmenides, en ren illusion, og derfor kunne mangfoldighed og forandring aldrig tilhøre essensen eller deltage i den.

I dialogen lokker Platon nu Parmenides til at afsløre netop dette grelle paradoks i hans tankegang, nemlig at han har udeladt princippet om forandring.

I Platons tradition er denne "forandring" imidlertid ikke en lineær udvidelse af et euklidisk rum, men en kontinuerlig række af nye aksiomatisk-revolutionære opdagelser, der resulterer i en række af opdagelser af universelle fysiske principper, som uddyber kendskabet til det fysiske univers og fuldender de kreative evner hos alle mennesker, der gør dette fremskridt. Nikolaus siger på et tidspunkt, at gennem denne

uddannelse kan ethvert menneske spore hele universets udvikling op til dette punkt i sit sind. Dette sindets mikrokosmos, som er i harmoni med makrokosmos – universet – gør potentielt hvert enkelt menneske i stand til på forhånd at vide, hvad den næste opdagelse skal være for at fortsætte den lovlige skabelsesproces.

Dette er meget vigtigt, fordi det er meget nært beslægtet med begrebet relativ potentiel befolkningstæthed, som Lyndon LaRouche har udviklet, da det også giver os et mål for den nødvendige næste opdagelse.

For Platon er hver eneste af disse opdagelser resultatet af en tilsvarende opdagelse, som det menneskelige sind kan frembringe på en "intuitiv" måde. Derfor understregede Einstein også: "Fantasi er vigtigere end viden. Viden er begrænset, men fantasien omfatter hele verden." Den stimulerer fremskridt og skaber udvikling.

Platons svar på Parmenides er derfor hans ontologiske begreb om tilblivelse som det menneskelige sinds evne til konstant at generere sådanne hypoteser, eller hypotesen om den højere hypotese, hvor den altomfattende forandring er den Ene, som på et højere niveau omfatter de Mange.

Cirkelns kvadratur

Nikolaus brugte den samme tankegang, da han løste et problem, der havde givet mange tænkere og matematikere søvnløse kvaler siden antikken, nemlig problemet med cirkelns kvadratur. Archimedes, en tidligere matematiker, havde forsøgt at løse problemet ved hjælp af udtømmelsesmetoden, ved at indskrive og omskrive et stadigt stigende antal polygoner på cirklen. Den fejlagtige antagelse er, at omkredsen af de to polygoner i sidste ende vil falde sammen med cirklen. På denne måde fandt Archimedes en brugbar tilnærmelse til tallet Pi (π), men i virkeligheden blev problemet ikke løst. Cusa siger nemlig, at jo flere hjørner en polygon har, jo længere væk fra cirklen

bevæger den sig.

Det krævede Cusas revolutionerende tænkning at løse problemet med cirkelns kvadratur ved at gøre det klart, at en cirkel ikke kan konstrueres geometrisk baseret på den aksiomatiske antagelse af selvindlysende punkter og lige linjer, men at man må bruge en aksiomatisk anderledes geometri, hvor den cirkulære effekt erstatter den euklidiske selvindlysende antagelse af punktet og den lige linje. Dette såkaldte isoperimetriske princip om cirkelns forrang gør det klart, at man kan gå fra cirklen til polygonen, men ikke omvendt. På denne måde leverede Nicholas et afgørende bevis for forskellen mellem matematikkens område, der er begrænset til kommensurable ting, og det område af inkommensurable ting, der er fuldstændig afgrænset fra dette område.

Denne udvikling fra Archimedes' forståelse af cirkelns kvadratur til Cusas overlegne forståelse illustrerer også den rolle, som menneskets opdagelse af et allerede eksisterende universelt princip spiller – overgangen fra dets eksistens som potentielt, men tidligere skjult for menneskelig viden, til "realiseringen" af dette princip gennem menneskelige opdagelser. Denne kontinuerlige opdagelsesproces er ontologisk primær, dvs. at den Ene er primær i forhold til indholdet af alle de mange.

Bernhard Riemann, hvis videnskabelige metode navnet på LaRouche-Riemanns økonomiske model delvis er baseret på, uddyber den samme tanke i et dokument, som Lyndon LaRouche citerer, *On Psychology and Metaphysics*, ved at beskrive den menneskelige sjæl som et lager af kompakte, tæt og forskelligt forbundne idéer, "åndsmasser", eller som Lyn kaldte dem "tankeobjekter". Hver ny tankemasse af denne art er i resonans med alle de tidligere ophobede tanker og er gensidigt relateret til dem, så meget desto mere som der er et indre slægtskab mellem dem. Riemann siger også, at disse kompakte åndelige masser fortsætter med at eksistere, selv efter at det menneske, der skabte dem, er død og bliver en del af det, han

kalder jordens sjæl.

Menneskeheden som en geologisk kraft

Den væsentligt samme idé blev udtrykt af Vladimir Vernadsky i et foredrag i Paris i 1925, hvor han beskrev den menneskelige art og den kollektive menneskelige ånd som en "geologisk kraft" i universet. Ifølge Wernadskij beviser hele universets historie, at denne "noosfære" i stigende grad vil få overtaget over biosfæren. Og denne anti-entropiske karakter af den menneskelige ånds kreativitet som den mest avancerede del af og drivkraft i det fysiske univers er grunden til, at der er optimisme for menneskehedens fremtid.

Det betyder, at flere og flere mennesker i alle forskellige nationer og kulturer vil være i stand til at hæve sig over fornuftssikkerhedens infantile niveau og overvinde fejlslagne ideologiske traditioner – som f.eks. sofisternes retoriske skole, der ikke er optaget af sandhed, men af at vinde enhver påstand, som sofisten fremsætter for at fremme sin egeninteresse.

Begrebet om modsætningernes sammenfald kan nu anvendes på den nuværende strategiske situation og faktisk på alle områder af menneskelig viden. Menneskehedens interesser defineres således ikke som interesserne for de mennesker, der lever i dag, her og nu, men når man tænker på alle fremtidige generationers interesser. Dette er i bund og grund den samme idé, som er udtrykt i fortalen til den amerikanske forfatning: at det fælles gode skal tjene ikke kun nutiden, men alle fremtidige generationer. I dag skal man relatere det til hele verden, til hele menneskeheden.

For at få en forståelse af, hvad det betyder, kan man anvende det, jeg lige har sagt, teoretisk på den nuværende verdenssituation: Så er hver nation et mikrokosmos, og ifølge Nikolaj af Cusa er fred i makrokosmos kun mulig, hvis ethvert mikrokosmos har den bedst mulige udvikling og ser det som sin

egen interesse, at alle andre mikrokosmos udvikler sig. Det vil sige, at man ikke tager udgangspunkt i en nations eller en gruppe af nationers "geopolitiske egeninteresse" og sætter den i modsætning til alle andres formodede interesser, men følger en anden opfattelse, der forkaster denne aristoteliske modsætningsmetode. Hvis man tager Platons begreb om forandring og tilblivelse som det ontologiske primærpunkt, kan man se udviklingen af ethvert mikrokosmos som i en kontrapunktisk, fugal komposition, hvor udviklingen af hver tone og idé bidrager til den fremtidige udvikling af alle de andre.

Der er allerede eksempler, hvor man kan se en tilnærmelse af, hvordan det kan fungere. Den ene er det internationale samarbejde om den termonukleare fusionsreaktor i Frankrig i Cadarache, ITER, et samarbejde mellem 34 nationer, som alle drager fordel af opdagelserne. Og i dag er der naturligvis også det mulige internationale samarbejde inden for rumforskning og rumfart: Der er i øjeblikket tre meget fascinerende missioner til Mars, som alle vil ankomme til Mars om få uger – og ville det ikke give mening at lave denne forskning sammen? Så er spørgsmålet ikke, hvem der bliver den første til at plante sit flag på Mars, eller hvem der bliver den første kvinde eller mand til at sætte sine fødder på Mars, men spørgsmålet er: Hvordan erobrer vi solsystemet med henblik på menneskelig bosættelse?

Vores solsystem er utroligt stort. Jeg ved ikke, om du måske har kigget op på stjernerne for nylig, på Mælkevejen, men den er meget større end det, vores galakse er kun en af to billioner galakser, som Hubble-teleskopet har opdaget indtil nu!

Tænk et øjeblik over menneskehedens eksistens på lang sigt. Menneskeheden har eksisteret i et par millioner år, men faktisk ved vi kun en lille smule om de sidste 5000 år, og en lille smule mere gennem arkæologi, men det er virkelig kun en meget kort periode. Ønsker vi nu, at menneskeheden skal være en udødelige art? Eller ønsker vi, at menneskeheden skal være

ligesom en af de mange andre arter, der kommer og går? Når der kommer store perioder med udryddelse af arter, forsvinder de, men det gør ikke noget, da evolutionen så producerer andre arter med et højere stofskifte. Og gør det så virkelig noget, hvis menneskeheden også forsvinder en dag i processen? Det tror jeg ikke. Fordi jeg mener, at menneskeheden er helt unik, uanset hvad vi ellers finder i universet, hvis der findes andet intelligent liv et eller andet sted. Vi er den eneste kendte kreative art indtil videre.

Om nogle få milliarder år vil solen ophøre med at fungere på en sådan måde, at vi kan leve på jorden, og senest da vil det være et spørgsmål om overlevelse for vores art at kolonisere rummet og gøre andre planeter beboelige for menneskearten. Jeg tror, at det er muligt, hvis vi bevæger os væk fra den nuværende tilstand, hvor vi opfører os som småbørn, som små drenge, der sparker hinanden over skinnebenene, og hvis vi udvikler vores fulde potentiale ved at samarbejde med andre mennesker og andre kulturer og opfylde menneskehedens langsigtede skæbne til at være den art, der bevidst skaber forandringer i universet, og på den måde opfylder vores sande skæbne som menneskeart.

Jeg tror, at det er op til os at foretage denne forandring og på den måde skabe evnen til at komme ud af denne krise i live og lykkelige. Og det var det, jeg ville sige.